

Κείμενο 1

Τοξική αρρενωπότητα: Πώς διαπερνά όλη μας τη ζωή

Το κείμενο αποτελεί συνέντευξη του ψυχολόγου Βαγγέλη Κοσμάτου και του εκπαιδευτή ενηλίκων Γεώργιου Νικολαΐδη σχετικά με τον όρο «τοξική αρρενωπότητα». Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στις 27-6-2022. Το κείμενο είναι συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας και γιατί είναι επιβλαβής κοινωνικά;

Πρόκειται εν συντομία για μια κυριαρχική και τοξική επιβολή πάνω στα σώματα και τις ζωές γυναικών, θηλυκοτήτων, λοατκι¹ συνανθρώπων μας, καθώς και άλλων -μη στερεοτυπικών- συμπεριφορών άλλων αντρών. Μιλάμε δηλαδή για «αντρίκιες» συμπεριφορές σεξουαλικής και ψυχολογικής παραβίασης, επίδειξης ισχύος, εκδηλώσεων βίας όλων των μορφών, γυναικοκτονίες, δολοφονίες άλλων έμφυλων ταυτοτήτων και εκφράσεων που τα σώματά τους δεν υποτάσσονται στα παιχνίδια εξουσίας τους.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτή η παραδοσιακή αρρενωπότητα μαθαίνεται από πολύ νωρίς και εκφράζεται διαγενεαλογικά² ως μία πρακτική άσκησης κυριαρχίας πάνω σε άλλα όντα. Μάλιστα, όπως καταδεικνύεται σε σχετικές επιστημονικές μελέτες, η δυνατότητα άσκησης ελέγχου ως ένδειξη εξουσίας γίνεται ταυτόχρονα και η απόδειξη της αρρενωπότητας, ως προϋπόθεση, πλέον, του πραγματικού ανδρισμού.

Η κυριαρχική, λοιπόν, μορφή αρρενωπότητας καταλήγει να δομεί την ίδια την κοινωνία πατριαρχικά μέσω του ελέγχου και της επιβολής εξουσίας, μην αφήνοντας περιθώρια έκφρασης στην αυτοδιάθεση και την ελεύθερη ατομική επιλογή. Έχουμε, έτσι, ένα φαινόμενο που βασίζεται στην ανδρική κυριαρχία έναντι των άλλων και την αναπαραγωγή έμφυλης βίας, με αγωγούς, κυρίως, άνδρες και με θύματα, κυρίως, γυναίκες όπως αποκαλύπτουν πολλαπλές έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και άλλων οργανισμών.

Οι επιπτώσεις αυτού του τοξικού φαινομένου δεν περιορίζονται – όπως ίσως νομίζουμε – μόνο στα ζητήματα ισότητας. Απλώνονται και σε όλους τους τομείς της ζωής μας, στην πολιτική ζωή δημιουργεί ένα συγκρουσιακό κλίμα, στο οικονομικό σύστημα φέρνει εκμετάλλευση και ανισότητες,

¹ Ο όρος περιλαμβάνει τα ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα, τρανς, Queer και ίντερσεξ άτομα.

² Δια μέσου των γενιών.

στο περιβάλλον την καταστροφή του οικοσυστήματος και συσχετίζεται άμεσα με φαινόμενα εθνικισμού, милитарισμού και πολέμων.

— **Ποιες συμπεριφορές είναι «ασυγχώρητες» με βάση τη νόρμα της τοξικής αρρενωπότητας;**

Οι άντρες έχουν το δικό τους σκληρό «έμφυλο» κουτί που ορίζει τι είναι η αρρενωπότητα και τι σημαίνει το να είσαι άντρας και το οποίο είναι γεμάτο με «άνωθεν» επιβαλλόμενες άκαμπτες προδιαγραφές. Οποιαδήποτε συμπεριφορά έξω από αυτό το κουτί είναι καταδικαστέα και κοινωνικά μη-αποδεκτή σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται σε αυτό το manual³ επιβεβλημένης αντρικής ορθότητας, όπως το να κλάψουν, να εκφράσουν συναισθήματα (πλην θυμού), να κάνουν εργασίες που θεωρούνται θηλυκές, να αγκαλιαστούν μεταξύ τους, να αποφασίσουν να μείνουν σπίτι με τα παιδιά ενώ η σύντροφός τους εργάζεται, κρίνεται ως επικίνδυνο για την συνολική συστημική πατριαρχική δόμηση και ως εκ τούτου καταδικαστέο. Οι έμφυλοι περιορισμοί της παραδοσιακής αρρενωπότητας έχουν λόγο σε κάθε τομέα της ζωής ενός άντρα: στο χειρισμό της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, στην επαφή με τα συναισθήματα, τη σεξουαλική απόλαυση, την εσωτερική τους ισορροπία.[...]

Κείμενο 2

Η παγίδα του να μεγαλώνεις «μικρές πριγκίπισσες»

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ρένας Καραβάνου δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στην στήλη ατρα στις 12-08-2022. Κείμενο συντομευμένο.

Όσο πιο καταπιεσμένη και οπισθοδρομική είναι μια κοινωνία, τόσο η γυναίκα είναι δεμένη στο άρμα της «εξουσιαζόμενης». Η Ελληνίδα, παρά την εξέλιξη, διδάσκεται υπόγεια να γίνει υποτακτική, ιδιαίτερα σε μικρές ηλικίες. Να είναι «καλό κορίτσι», να μην απογοητεύει τους γονείς, να μην δίνει δικαιώματα... Δεν έτυχε όμως αυτό, δεν είναι κάτι εγγενές στο DNA⁴ τους, αντιθέτως οφείλεται στο ότι ακριβώς έχουν γαλουχηθεί να είναι πειθήνιες στην εξουσία του πατέρα με χίλιους τρόπους. Και της μητέρας τους επίσης, αλλά με άλλο τρόπο, καθώς η μητέρα ενίοτε «αδειάζει» τη δική της προσωπική ματαίωση στα θηλυκά της οικογενείας, επειδή της θυμίζουν επώδυνα τον εαυτό της.

Παλιά, η πατριαρχική μπότα που προσγειωνόταν βάνουσα στα θηλυκά της οικογένειας, δένοντάς τα στο άρμα του πατέρα-βεζύρη, δημιουργώντας αγόρια-πασάδες και κορίτσια-δούλες, ήταν μια αυταπόδεικτη μορφή εξουσίας. Άμα η κόρη έφερνε αντιρρήσεις, έπεφτε και σωματική βία. Αλίμονο σε όποιαν διέφερε από την καθεστηκυία τάξη! Έπρεπε να είναι και να φαίνονται «καλά κορίτσια».

³ Εγχειρίδιο με οδηγίες χρήσης.

⁴ Γενετικός κώδικας, τα γονίδια.

Στις σύγχρονες βερσιόν η κορούλα είναι για τους μοντέρνους μπαμπάδες «η μικρή τους πριγκίπισσα». Αλλά, ενώ χαιρόμαστε που μπαμπάδες δείχνουν τόσο ενδιαφέρον και συμμετοχή στο μέγλωμα, η έμφαση και ο τρόπος τους αποτελούν εξίσου μεγάλη καταπίεση. Καταπίεση η οποία κάνει άλλου είδους ζημία, διαλύοντας την προσωπικότητα και δημιουργώντας ένα απρόσιτο πρότυπο, το οποίο πρέπει να διατηρούν ακέραιο, καλοστυλβωμένο⁵, απαστράπττον, τα κορίτσια αυτά, για να μην χάσουν... τον βασιλικό τίτλο.

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδιά να είναι παιδιά και επαθλοποιούμε την έμφυλη υπόστασή τους από τόσο νωρίς, προδιαγράφοντάς τους ένα μέλλον γεμάτο προβληματικά στερεότυπα;

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδάκια να είναι παιδάκια, χωρίς τόση έμφαση, τόση αγωνία, τόση επαγρύπνηση πάνω από την κάθε τους κίνηση και λέξη; Ενώ η οριοθέτηση είναι αναγκαία, εντούτοις ορίζουμε προδιαγραφές σαν να είναι προϊόντα προς πώληση.[...]

Αλλιώς κατόπιν το κορίτσι αναζητά στο πρόσωπο του συντρόφου της το υποκατάστατο της εξουσίας του πατέρα της που σφάζει με το βαμβάκι. Η παράδοση αυτή επιβολή δια της ανταλλαγής (κάνε αυτό, για να σε λέω «μικρή μου πριγκίπισσα») γίνεται οικεία. Κι έτσι φτάνει να αποτιμά την αξία της με το πόσα ξοδεύουν γι' αυτήν, σε χρήμα και σε χρόνο, πόσο της δίνουν ρόλο επάθλου, πόσο «μετράει» στη συνείδηση κάποιου που ο ίδιος «μετράει» παραπάνω κοινωνικά. Καθώς στο σύμπαν της πατριαρχίας δεν είναι κάτι εντελώς φυσικό να μεγαλώνει ο μπαμπάς το παιδί του, είναι κάτι που έρχεται με αθλοθέτηση και βραβείο! Είναι αυτό το «αυτοί που μας πλήγωσαν, βαραίνουν πιο πολύ».

Και μεγαλώνουν έτσι αρκετά κορίτσια ως θύματα. Αριστοκρατικά θύματα, με τίτλο και πρωτόκολλο, άνευ βούρδουλα, πλην όμως έτοιμα να τα εκμεταλλευτούν χειριστικοί σύντροφοι. Ως πότε;

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Τόλη Νικηφόρου προέρχεται από την ποιητική συλλογή «Το μαγικό χαλί» (1980).

Κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές

⁵ Καλογουαλισμένο.

κάθε σε βάρος σου αδικία
είναι μια συγερή κλοπή
απ' το παγκάρι της δικής μου εκκλησίας
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς συνομιλεί το κείμενο 1 και 2 ως προς το θέμα που πραγματεύονται; Να απαντήσεις παραθέτοντας στοιχεία των κειμένων σε 100–120 λέξεις περίπου. (Οι παραπομπές δεν προσμετρώνται στις λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Αν ο στόχος της συντάκτριας του Κειμένου 2 είναι η ευαισθητοποίηση των νέων γονέων ως προς τον τρόπο ανατροφής των κοριτσιών, με ποιες γλωσσικές επιλογές και τρόπους επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της; Να απαντήσεις, αναφέροντας τρία στοιχεία που υπηρετούν αυτόν τον στόχο (μονάδες 6).

β. Ποιος είναι ο νοηματικός τρόπος σύνδεσης της 2^{ης} και 3^{ης} παραγράφου του Κειμένου 2 και πώς λειτουργεί ως προς το θέμα του; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1, αν και είναι συνέντευξη, παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσεις πέντε στοιχεία που να δικαιολογούν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο τρόπος αντιμετώπισης της γυναίκας από το ποιητικό υποκείμενο; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς θα χαρακτήριζες αυτήν την στάση απέναντι στις γυναίκες; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15